

била прислужница в дома на един свещенник. Той я карал по Великите пости да коли кокошки в мазето и семейството не спазвало постите. Щом "Божият служител" не вярва, как тя да вярва

Опита ми да я убедя, че той е бил изключение, както във всяко "стадо" има и "мърша", тя ми отговори, че от другите прислужнички на свещениците в града знаела, че повечето от тях не спазват "постите". След това допълни, че вече живее 80 години но не знае и не е чула някой да се е върнал от "оня свят". Тя вярвала само в това, което е научила от живота. И преди това често ме съветваше: "Не слушай, какво приказват хората, а ги гледай, какво правят!"

В края на месец август, след преговори в гр. Крайова, Румъния, беше върната южна Добруджа на България. Вестниците ни писаха, че немците ни са съдействували за това. Наскоро след това и Бесарабия беше присъединена към СССР.

На 1. септември нашите войски и администрация бяха тържественно посрещнати в южна Добруджа. Младежите в махалата, слушайки по радиото на Иван Кънчев за това събитие пеехме възторжено: "О, Добруджански край, ти наш си земен рай!" Това събитие умело беше използвано от Правителството при присъединяването ни към Германия и Тристранийт пакт.

Преди началото на учебните занятия, от борсата за стари учебници пред гимназията се снабдихме с по-евтини такива. Аз все бях в VII-ми клас, а брат ми в IV-ти клас, на мъжката гимназия. Той обаче щеше да учи в реалния ѝ профил.

Понеже Пенко Бозев остана в VI-ти клас, аз седнах на един чин със Стойко Петров от с. Любенова махала. От гр. Пловдив в нашата паралелка постъпи Червениванов/Кармъзъто/. Преместиха ни в подобна стая, над нашата старата. Сега бях на втория чин в редицата към стената. Нови учители ни бяха: Макари

Ст. Порталски по латински език и съпругата му Ченчева по физика. Новата учебна година започва, навършвайки 16 години и с добро самочувствие. През тази година обаче излезе закон, съгласно който всички завършили гимназия задължително постъпват в казармата, независимо от възрастта си. На страната трябваха по-образовани войници, които по-лесно да усвояват съвременно то военно оръжие. От махалата ~~засегна~~^{закона}: Христо Лечев, Димитър Т. Тодоров /мурдията/ и Димитър Станчев /мотора/, които бяха на 19 години.

Войната продължаваше, но ние увлечени по ученическите си проблеми, често я забравяхме. Много интересни бяха уроците по логика на учителя Димитър Ангелов. Заедно с тях, той ни научи да запомняме много думи с различен смисъл, чрез логическо им свързване. Той можеше да запомня по този начин до 100 такива думи, а ние едва до 30-40 такива. През пролетта на 1941 година този учител издаде първата си книга-роман: "Когато човека не беше човек" и ние неговите ученици си я купихме.

Много приятни за мен бяха часовете по пение на учителя Долапчиев. На този учител дължа любовта си към класическата оперна музика. Често на пианото и хармониума в кабинета по музика изпълняваше или пущаше грамфонни площи. - записи. От тогава съм влюбен в някои от творбите на: Чайковски, Бетховен, Шопен, Верди, Моцарт, Григ, Штраус, Шуберт и други, по известни композитори. Носехе ни записи с изпълнения на известните тогава оперни певци, като: Карузо, Шмид, Шаляпин, Тито Скипа и други. Затял живот съм запомnil песента на Долапчиев: "Песен народна, песен свободна, песен мечти!" Запозна ни и с творбите на известните по това време наши композитори, както и с много наши народни песни. Заради Долапчиев, бях намразил някои мой съученици "музикални инвалиди", които злоупотребяваха с добротата

му. Повечето от нашия клас, четирима цигулари, трима свирещи в духовата музика на гимназията и други обичащи музиката го слушахме в захлас и много уважавахме. Енчо К. Стоянов свреще на флигорна, както и Стойко Петров, а Николай Тачев на контрабас. Тази година бях станал много близък с Енчо К. Стоянов, който беше всестранно развита личност. Беше обаче напост ясен. След като постигнеше нещо, омръзваше му и бързо го изоставяше, като с нова страсть се залавяше за друго. Затова в паралелката го кръстиха "Енчо Лудият". Доста неща при него ме привличаха, но други определено отблъскваха. Еднакви бяхме напълно по увлеченията си по математиката и музиката. През годината решихме всички задачи в учебниците по математика, както и в съществуващите тогава сборници. Към края на годината учителя ни Милю Колев въобще не ни изпитваше, но при преподаване на новите уроци, ние решавахме на дъската примерните задачи. Често се увличахме и по физиката, химията и историята. Понякога спорехме с учителя по история Петър Детев, заради неправилно цитирани от него данни от различните учебници.

Енчо определено ме превъзхождаше по езиците и се налагаше да търся помоща му по латински и френски езици. Четяхме много странична западна и руска литература. Аз го превъзхождах по географията, която той отбягваше. Бяхме активни спортисти, но не идваше на кросовите ни бягания сутрин с Р. Лечев.

С Енчо започнахме да учим заедно уроците си предимно у нас, като само вечер от 18 до 19 часа посещавахме мажленските сбирки на гимназистите до фурната. Там се организираха забавни игри, придружени с песни, акомпанирани от акордиониста Николай Пенев/Чупката/. Само вечер от 20 до 22 часа учех самостоително.

От тази 1940 година бяхме задължени да носим специални

номера на левите ръкави на куртките и шинелите си. В VI-ти клас моет номер беше 558, в VII-ми клас - 345, а в VIII-ми клас 125. Извън гимназията, учителят записваше само номера на провинилят се ученик и го съобщаваше в дирекцията. Наказваните ученици със заповед на директора се съобщаваха във всички класове и паралелки. Носенето на различни значки, освен емблемите на гимназията бяха забранени.

От пролетта на 1941 година, на махленските сбирки до фурната започнаха да идват гимназисти и от другите улици. По този начин те се превърнаха в ученическо "стъргало" от единия до другия ъгъл на улицата. След 20 часа ^{то} разтуряше, защото нямахме право да се движим без родители след този час.

През първия учебен срок на 1940/41 година, успеха ми се повиши и вече беше значително над средния на паралелката, а в края на годината бях сред първите десетина души. От това време имам съхранена снимка, заедно с Ендо К. Стоянов, Иван Ив Николов и Тенко, след като бяхме гледали Съветският филм "Цирк" на 30. Ноември 1940 година.

През есента на тази 1940 година, германските войски се нстаниха в Румъния, а от окупирана Албания италиянците започнаха война с Гърция. Това засили противоречията между легионери и кубратисти в гимназията, въпреки агитацията за присъединяването на България към германците. Често възниквала побища между тях. Такова стана и на нашето махленско "стъргало", ~~което~~ причини ^{то} разтурянето му. По него време се събираха на него повече от 200 гимназисти. Побоя стана заради гимназиската Славка "Милиончето", живееща на квартира в Караджови. В борбата за правото да й кавалерствуват имаше няколко ранени. След този случай, останаха само сбирките ни вечер до фурнат

Въпреки тези отношения, колективният живот в нашата па-

ралелка не беше нарушен, поради търпимостта между легионери и ремсисти, а кубратисти нямахме. Често всички се събирахме вечер на "стъргалото" в Градската градина, където Пенчо Митев /Гавроша/ ни забавляваше с забавните си остроумия и шеги. Продължиха и неделните ни групови излети, от които имам запазени няколко снимки на Аязмото с дата 24 февруари 1941 година.

СИМВОЛИ
От началото на 1941 година паралелката напусна един от приятелите ми Любен Бонев Райчев. Баща му, като агроном беше преместен на работа в София. Малко преди това беше изключен Тотю Милчев, заради пръскане емфие на урок по пеене.

С пари, дадени от майка ми се абонирах от тази пролет за библиотека "Златни зърна". Чрез нея се запознах с творбите на Стефан Цвайг, Т. Доленга-Москович, Пърл Бък, Дафне дъо Морие, Лайош Зилахи, Анри Бордо, Андре Мороа, Роберт Хаченс и други.

От тази пролет на 1941 година кампанията за присъединяване на България към Тристранният пакт се особено засили. Пресата и радиото посочваха, че това е единствената възможност да си възвърнем Тракия и Македония. Зачестиха посещенията на нашите държавници и цар Борис III в Германия. През февруари и на нас гимназистите беше ясно, че вече сме съюзници на германците.

На 1 март, както обикновено в 7,15 часа тръгнахме за гимназията, която се оказа заета от немски войници. Към 8 часа от бакона на гимназията директора Стоилов ни обяви/той заместваше болният Димитров/, че за неопределено време няма да имаме учебни занятия. Всичко това посрещнахме с смесени чувства, като някои подхвърлиха, че може да не завършим тази учебна година. Само легионерите и кубратистите открыто изразиха възторга си от немските войници, а Николай Тачев ~~мълчеше~~ омръзен. След обед, по Казанлъшката улица започна движението на

непрекъсната колона от автомобили с немски войници, камиони с различна военна техника, влекачи на оръдия и други. Над града прелитаха ята немски самолети. Това продължи почти цяла седмица. Скоро, по униформите ние се научихме да различаваме различните видове немски части, особено танкистите. Някои от тях оставаха да пренощуват в града, разквартиравани по къщи, освен в училищата и хотелите. На два пъти и у нас нощуваха по двама немски войници. Първият път бяха двама танкисти, воювали в Полша и Франция. Единият от тях, Ото Паух беше от гр. Шверин и знаеше малко френски. Вечерта на улицата до късно се забавляваха и бяхме изненадани, когато запяха руски песни, като "Волга, Волга, мат родная" и руски романси. Ото Паух ми обясни, че между тях имало синове на руски емигранти, белогвардейци. След тях у нас нощуваха двама пехотинци, работници от Берлин. Те бяха нещо разстроени. Също знаеха малко френски и ми обясниха, че последният ден се предвижвали пешком и по пътя бил разстрелян тяхен ~~сънайник~~, обвинен, че е агитирал против войната. Отначало не разбрах, защо ми се довериха, но след това ~~едесетих~~, че причината беше ~~нарисуваният~~ Волтер от мен и поставен на стената от майка ми в стаята-коридор. От това стана ясно, че и Хитлер има противници на политиката, която води, а дисциплината в армията поддържа със строги мерки.

След десетина дни, немските войски се придвишиха на юг и града останаха само свързочни и тилови части. Училищата ни бяха освободени и ние започнахме занятия. Само в училището до църквата "Св. Димитър" остана някакъв санитарен склад с две огромни близентови палатки на двора. Те ~~оставаха~~ там до изтеглянето на немците от България през август 1944 година. Многатат от махлата, често се въртяха около палатките и имаха неприятности с охраната.

След нахлуването на немската армия в страната, скоро от пазаря започнаха да изчезват най-напред хранителните продукти. а с това да се увеличават и цените им. Явиха се и нови железни монети от по 5 и 10 лева, които бързо ръждясваха. Говореше се, че немците ги пуснали в обръщение. По същото време се проведе и по-масова мобилизация на наши войници, които се съсредочиха по границата ни с Турция.

Включването ни в Тристранният пакт беше вече реалност.

По това време в Гърция бяха стоварени и английски войски, което увеличи напрежението в близост до нашите граници. Само Югославия беше още неутрална, но и тя на 1 април се присъедини към Тристранният пакт. Няколко дни по-късно там обаче беше обявен военен преврат, правителството й свалено и Югославия се присъедини към Англия и съюзниците ѝ. Това наложи на 6 април Германия, заедно с Италия и Унгария да обявят война и нахлутят в Югославия и Гърция. Нашите войски официално не участвуваха, но югославянски самолети бомбандираха района на гарата в София. За около три седмици югославянската армия беше разгромена, но отделни нейни части продължиха да се съпротивяват в планинските райони. Гръцката армия беше разгромена скоро след това, като английските войски с кораби се изтеглиха в Египет. Германците разрешиха наши войски и администрация да се настанят в Македония, Солунския район и Беломорска Тракия. Правителството ни съобщи, че това временно до края на войната и обяви цар Борис III за "цар Обединител". Германия владееше вече почти цяла Европа, без Испания и Португалия и болшинството от българският народ вярваше в крайната ѝ победа във войната.

През месец април на 82 години почина от мозъчен инсулт баба Стоянка. Майка ми много тежко понесе нейната загуба.

На 20 юни завършил VII-ият клас на гимназията. Успехът ми беше много добър, като само ^Резидентите имах четворки. ^{но}Паради заболяване в края на годината напусна паралелката един от приятелите ми Димитър Т. Митев /Ленчето/.

Икономиката на страната бързо се влошаваше, а с това и цените. Финансовото състояние на семейството се крепеше главно на заплатата на баща ми, като мобилизиран запасен офицер.

Освен това доста ни помагаха евтините хранителни продукти, които ни изпращаше майка ни от село. По тази причина и аз бях се уговорил през ваканцията да работя в "Ремиза".

По това време, повечето от немските войски се бяха изтеглили от Гърция, като доста от тях преминаха през града ни.

Много от тях мъкнеха ~~награбено~~ домашно имущество, натоварено в камионите им. Пожелавахме им щастливо завръщане в Германия, но те ни отговаряха, че отиват в Румъния. Тогава ние не допушахме, че се готвят да воюват с СССР.

Добре си спомням **д**еделният ден 22 юни 1941 година. Сутрин се бяхме събрали доста момчета пред нашата врата, планирайки как да прекараме денят. От следващият ден, заедно със съученика ми Христо Желев започвахме работа в "Ремиза. Аз смятах да работя до началото на август и със спечелените пари да участвувам в туристически поход из Стара планина. Същият ден, **на**скоро демобилизираният ми баща беше излязъл до кафене "Златен лъв" в центъра на града. Като ^{пунктов} учител той раздава ^{по} около 40 учители заплатите от Радневският район. Някъде към 8 часа дойде да го търси за заплатата си един учител.

Когато майка ми му обясняваше, къде да го търси, чухме учители да и казва: "Ножчева, чухте ли новина? ^{на} Днес в 5 часа немските войски нахлули в СССР." В 8,30 часа ние всички отидохме да слушаме по радиото на Ив. Кънчев новините. Най-напред беше

речта на Хитлер, с коментар на български. В нея той посочващо, че следвало да се справи с комунистическата опасност, преди да нанесе удара срещу Англия и въведе "новият ред" в Европа и Света. Веднага след новините бяхме свидетели на запомняща се сцена. От дома на семейство Лечев излезе най-напред Добри Лечев, стар юргенин, рентиер и голям "германофил".

Тръгвайки по улицата, той викаше високо: "Свършено е с комунизма! Най-много за два месеца германците ще разгромят Съветската армия и большевишката Русия ще се разпадне!" След него от тяхна врата излезе брат му Александър, бивш прокурор-пенсионер, голям англофил. Той беше баща на съученика ми Радомир.

Той също викаше високо, заминаващи към центъра на града. "Англия спечели войната! Русия е необятна и на Хитлер няма да му стигне армията, за да я окупира, камо ли да я завладее!"

Тези пророчески думи на бай Александър се оказаха ~~пророчески~~ много точни.

На следващия ден започнах работа в "Ремиза", позабрявайки войната, в която България не участваше. Началник ни беше домакина Георги Друмев. Работата ни се състоеше да подреждаме складовете и да товарим камиони с материали за ремонта на шосета из района. Работехме само с ръкавици без работно облекло. Макар че домакина много не ни претоварваше, първите дни имахме мускулна треска. Тръгвайки за канцеларията си, след като ни възложеше работа, той обичаше да ни казва: "Момчета почвайте работа, а аз отивам да водя телефонен разговор. Ако се забавя значи не е "градски", а "междуградски". Първото значеше, че ще ходи до тоалетната по "малка нужда", а второто "по голяма нужда".

Тези думи на този добър човечец при подходящ случай и аз съм ползвал. На 5 август, след като добре подредихме складовете напуснах "Ремиза", спечелил първите си 1500 лева. Друмев

ни обеща през следващото лято отново да ни вземе на работа.

С тези пари, заедно с Р.Лечев участвувах в 5-дневен туристически поход. Водач ни беше негов приятел и целта ни беше да завършим с бране на еделвайси. На 10 август от с.Крън, края съборената воденица излязохме на Бузлуджа. Там нощувахме и на следващият ден през връх "В.Никола" и "Шадарваните", след това нощ нощувахме в новата хижа "Узана". На третият ден през Равна гора и почивка на "Корита", достигнахме хижа "Мазалат", където нощувахме. На сутринта рано, през "Пеещите канари" и хоризонтала северно от Големия Кадемлия, излязохме под връх "Мазалат". Панорамата към връх "Матерхорн" и хижа "Мазалат" беше прекрасна. Заобикаляйки върха излязохме на "Куру дере", където според приятеля на Радомир имало еделвайси. Преди да навлезем в дерето, Радомир се подхълзна на един сипей и си нарандоста зле бедрото. След като го превързахме, се оказа че то е трудно се движи, поради което се отказахме от брането на еделвайсите. Затова през местността "Синаница", доста трудно успяхме да се смъкнем в село Скобелево, където нощувахме. На следващия ден с каруца се предвишихме до гара Габарево и от там с влака прибрахме в Стара Загора. Така завърши този наш злополучен туристически поход.

След това, до края на ваканцията само няколко пъти ходихме пеш до Чинакчийските бани да се къпем в плувния басейн. Често играехме белот "братя Ножеви" с "братя Малешкови".

През учебната 1941/42 година в нашият VIII-ми "г" клас бяхме останали само 29 души. Георги Червен Иванов си беше отишъл в гр. Пловдив, а Тотю Милчев се завърна от Бургас при нас. Ще изложа имената на тия от паралелката, с които завърши гимназията. От Стара Загора бяхме: Иван Ив. Николов, Йордан Петров Гюзелев, Милко Момчев Илиев, Николай Тачев Даскалов,

Пенчо Митев Пенчев, Стефан В. Ножчев и Ярослав Недков Тодоров

От Старозагорските села бяха: Ангел Петков Илиев, Георги Колев Михов, Добчо Илиев Добчев и Енчо Танев Маламов от с. Бялополе; Петко Господинов Колев и Тотю Милчев Тотев от с. Михайлово; Иван Христов Динев и Колю Иванов Тенев от с. Българене; Ангел Матев Ангелов от с. Даскал Атанасово; Антон Колев Антонов от с. Черково; Велчо Йовчев Попов от Раднево; Енчо Кирев Стоянов от Гълъбово; Калчо Велев Иванов от с. Трън и Колю Петров Дядовски от с. Бели бряг. Последните двама бяха по-големи от нас, но повтаряха VII-ми клас. Останалите бяха: Желязко Русев Желязков и Тенчо Златев Златев от с. Меричлери, Чирпанеско; Никола Асенов Николов от с. Любимец, Харманлийско; Слав Петров Кепенеров от гр. ~~Мако~~ Тръново; Стойко Петров Стойков от с. Любенова махала, Новозагорско; Тодор Желязков Стойчев от с. Оряхово, община Чепеларе; Тенчо Вълчев Тенчев и Георги/през зимето му не си спомням/ от Хасковските села. През отденните години в класа бяха: Павел Прокопиев, Димитър Митев и Любен Райчев от Стара Загора; Иван Желязков, Васил Петков, Стоян Петков и Мартин Т. Мартинов от с. Оряховица; Пенко Н. Бозев и Митко Коцев Иванов от Раднево; Осман Садъков от с. Тулово; Казанлъшко; Иван Милчев от с. Ръжена, Казанлъшко; Георги Чеврениванов от гр. Пловдив и Дучо Георгиев Близнаков от гр. Добрич.

Като абитурент не бях вече "затворено" момче и имах известно самочувствие и убеденост във възможностите си. Кръгът от приятелите ми беше доста голям и разнообразен. Дружах със всички, който с нещо ми беше интересен. Често ги преоценях и пресвах, а вероятно и те мене. Извън съучениците ми от моята паралелка, през 1941 година започнах повече да дружа с Радомир Лечев и Николай Станилов от махалата и тяхните съкласници: Христо Захариев Жеков/Рикито/, Христо Ж. Стоев, Иван Пейков/Гли-

ванака/, Иван Пилето и Рашо Груев. Най-трайни бяха връзките ми с Христо Зах. Жеков.

Въпреки първоначалното успешно развитие на войната със Съветския съюз, икономическата обстановка у нас продължаваше да се влошава и от началото на 1942 година у нас беше въведена купонна система за хранителните продукти и някои дефицитни стоки. Обстановката в семейството, особено финансово не беше добра. Трудно беше за нас тримата в града. Баба често боледуваше и можеше само да ни готви. Цялата домакинска работа основно вършех аз, като брат ми рядко помагаше. Той не харесваше моят начин и режим на живот. Всяка сутрин продължавах с Р. Лечев кросовите си бягания до Аязмoto и Казлера. Трябваше повече да уча, за да бъда на по-малко предмети на матура и накрая ^спо-висока диплома /над 4,50/ много добър/, за да се надявам на възможност да влеза в университета след войната. Нали след гимназията задължително следващо да отслужа военната си служба. Това донякъде ме демобилизираше.

За да спазвам дневният си режим, ограничих четенето на странична литература, ходенето на кино и участието си в сбирките до фурната в махалата. Избягвах и всякакви увлечения и връзки с момичета. Продължих обаче абонамента си за библиотека "Златни зърна". За приятелите си по тази причина, аз продължавах да бъда скромен и малко затворен младеж.

Първият срок приключих с много добър успех, но бях убеден че мога и повече, затова ограничих музикалните си занимания и хобито си да рисувам. Освен на цигулката, свирех добре и на устна физармоника. Изнанадващо за мен се разделих с цигулката си. Обичах често да си свиря на нея, но не и пред публика.

През Коледната ваканция, баща ми беше на почерка в къщи с негов колега-учител. Сърбнали порядъчно, той пожела да им посвиря на цигулката, но не знам защо му отказах. Обиден пред ко-

легата си, баща ми заяви, че ще продаде цигулката ми. Отговорих му, че това си е негово право. Няколко дни по-късно той изпъни заканата си. Това много ме обиди, но се постарах да демонстрирам безразличие. Любовта ми към музиката обаче остана, като често се утешавах свирейки на устната физармоника.

С рисуването по лесно се ограничих. Останаха на стената в рамки като спомен рисунките на Волтер, Шопен и Орлето/синът на Наполеон, отличени от учителя ми Кипро Николов като много добри.

Към края на 1941 година, немците обсадиха Ленинград и достигнаха близо до Москва. Нашите вестници започнаха да пишат за трудностите на немските войски с руските лоши и кални пътища, а след това за студената руска зима. Нищо обаче не съобщиха през декември за руското контранастъпление край Москва. Затова научихме едва през януари 1942 година от радио Лондон. Тогава българските радиоапарати бяха запечатани и можаха да работят само на радио София.

През декември 1941 година, японците изненадващо нападнаха флота на САЩ в Пърл Хабър на Хавайските острови. Това принуди САЩ да обявят война на Япония. Като нейн съюзник Германия обяви война на САЩ и войната стана напълно Световна. България също обяви война на САЩ и Англия, но без Съветския съюз. Народното ни събрание, почти с большинство прие решението на Царя и Правителството, като нарече войната "символична", поради тоа, че сме били далеч от военни действия.

Месец януари 1942 година беше снежен и много студен с температури до минус 25 градуса цельзиум. В Градската градина на Стара Загора, тогава измръзнаха кипарисите на главната алея. През пролетта на нея засадиха дивите кестени, съществуващи и сега.

Икономиката на страната продължаваше да се влошава. Правителството контролиране само цените на стоките раздавани с купони. Останалите стоки можеха да купуват само богатите.

Българските войски започнаха да заменят немските в доста райони на Сърбия и Гърция. Все по-дълго бяха мобилизираните работоспособните мъже, което се отразяваше още повече на икономиката ни. Започнаха да се получават все повече известия за убити наши войници от сръбските и гръцки партизани, наречани тогава "шумкари". Започнаха да се съобщават и за такива случаи ~~у нас~~.

При такава обстановка в страната, ние започнахме вторият учебен срок. Като абитуренти вече не правехме "щуротии", а повече използвахме свободното си време, за да завършим с по-висок успех гимназията. Аз приключих вторият срок с успех над 5,50 и бях вече между няколкото отличници в паралелката. Този успех дойде ~~доста~~ късно и малко повлия за освобождаването ми по езиците от матура и на крайния успех на дипломата ми.

Немците открыто признаха неуспехите си през зимата в Съветския съюз, като говореха повече за летната си офанзива, с която ще се реши войната. У нас Ремсистите вече вярваха във възможностите на Съветската армия и заедно с англофилите в крайната победа на Съветския съюз и съюзниците. Започнаха да агитират против участието ни във войната. Правителството започна арести и интернирвания на противниците на войната.

През март 1942 година в паралелката, от Николай Т. Даскалов научихме за убитите Ремсисти от нелегалната група в с. Кирилово, които ние не познавахме. Аз си позволявах да коментирам тези събития само с познатите Ремсисти от паралелката.

Въобще с легионерите и кубратистите не говорех за войната, а само за престоящата ни военна служба. В махалата споделях

политическото си мислене само с Тенко и понякога с братя Малешкови. По това време/май 1942 г/ беше обявено създаването у нас на държавна общинционална младежка организация "Бранник". В нея до края на 1942 година доброволно следващо да се обединят и членуват всички членове на Легиона, Кубрат, Отец Пайсий и другите националистически организации, както и неутралните. От нашата паралелка до дипломирането ни никой не стана член на "Бранник". От другите ми съученици, само Рикетс и Пилето станаха нейни членове, макар дотогава да бяха неутрални. През тази пролет, цялата гимназия на няколко пъти бяхме задължително на бригада по залесяване Аязмото, Казлера и Малкият Джигер. Имам снимки от бригадата на 22 април 1942 година.

Третия срок имах още по-висок успех, но на матура щях да бъда по латински и български езици. Макар и освободен по математика, отначало мислех да се явя на матура/за по-висок успех, но след това се отказах.

В края на април, всички абитуренти получихме известия за явяване на военна комисия, с изключение на нас двама 53% Никола Тачев. Той беше роден през януари 1924 г, а аз през септември същата година. Едва в края на май и ние бяхме призовани на военна комисия. С изключение на Милко Илиев, болен от туберкулоза, всички бяхме одобрени за войници. Аз имах много добър бал/коффициент 28/ и бях одобрен за кавалерист в 6-ти кавалерийски полк, тогава на база в гр. Деде Агач, Беломорска Тракия.

Това ме поизплаши, защото като войник следващо да се грижа и за един кон.

На последния учебен час, със всеки учител си правихме прощални снимки. Най-запомняща е тази с учителя по латински език-Порталски. На нея, на черната дъска зад учителя се вижда надписа: "Свърж... / Използвай времето!".

Едва два месеца преди края на занятията ни разрешиха да не си стрижем ниско косите на главите. До връчването на дипломите ни през месец юли, следваше да си носим униформите. На 25 май участвувахме в последната манифестация, като гимназисти.

След което си направихме обща снимка, заедно с класната Руска Стрезова. Не знам причината, но на нея отсъствуват съгласници ми: Георги К. Михов, Желязко Р. Желязков, Пенcho M. Пенчев, Тодор Ж. Стойчев и Ярослав Т. Недков.

Зрелостните си изпити по латински и български езици взех с добър/3,50/, от което не бях доволен. Съжелявах, че не се явих по математика на матура, защото задачите се оказаха много лесни за мен. Накрая дипломата ми беше с общ успех много добър/4,61/, което не ми гарантираше сигурно влизане в университета. На нас полукласиците в общият успех на дипломата не участвуваха оценките по химия, биология, логика и етика, по които имах много добри/~~оценки~~ки.

На 12 юли, вечерта, след връчване на дипломите ни във Войният клуб, беше абитуренският ни бал. За пръв път бях облечен в новия си цивилен костюм, за който майка ми доста трудно намери плат и то с 50 на сто изкуствена материя. На бала бяхме заедно с момичетата от девическата гимназия. Помня че разполагах само с 100 лева и освен яденето, изпих две лимонади. Нали бях пълен въздържател? Веселихме се и танцувахме до 1 час и се прибрахме по домовете си. Престоещо ни влизане в казармата и неясното ни бъдеще не ни позволяваше да правим волнос

Завършвайки гимназията, аз бях вече укрепнал физически младеж, с добро самочувствие и вяра във възможностите си. Имах ~~бъдещ~~ и определени разбирания за живота. От личният си опит и прочетеното в книгите определено разграничавах доброто от зло. Знаех, че живота ни изкуствено е усложнен от войната, за

която нямах напълно реална представа, освен от кинопрегледите и писанията на вестниците. Бях вече убеден, че човек се оформя в зависимост от средата и условията при които живее. Бях ~~ми~~ ясна, че религии се оформят в зависимост интересите на хората и разбиранията им за доброто и злото, както и в борбата за налагането на "нашето добро", над "чуждото", което не винти е "добро", а повечето само " зло". На тази основа са борбите между народите и водените между тях войни, видно от историята.

Мразех използвачите и хитреците и се стараех да не бъда като тях. Мразех и войните, независимо от обявените цели за които се водят. Още като дете никога не използвах насилието, като средство да налагам своето добро/право/ на другите. Винаги се стараех да убеждавам другите с личния си пример и поведение, а по-рядко с приказки. Бях убеден в социалистическите идеи, като най-правилния начин за постепенно изграждане на един социално по-справедливи отношения между хората, но не насиществено налагане, а чрез превъзпитанието им. Затова симпатизирах на Ремсистите, но не приемах, че това може да се осъществи само от Работническата класа. Вярвах и в интелигенцията, като носител на науката и техническият прогрес и донякъде на селяните. Без участието на всички тях, считах за невъзможно изграждането на справедливо социално общество. Доста ровех книги, за да си изясна причините, създаващи условия за развитието на идеите на анархизма, фашизма, национал-социализма и другите идеологии, религиозни учения и секти. Пред приятелите си отбивах да показвам разбиранията си или ги убеждав в тях. По тази причина, доста от тях ме считаха за "добряк" и "особняк".

Някъде към 20 юли с Христо Желев, Христо З. Жеков и Стефан Полюлев постъпихме на работа в "Ремиза", защото на домакина Г. Друмев му бяха необходими повече работници. Освен в склад-

довете, той често ни изпращаше на двойки с камионите да вози материали по обектите из района. Заедно с Ст. Полюлееv бяхме с камион по горския път до с. Гурково и от там до Сондите в Стара планина. На връщане натоварихме камиона с дърва и от Гурково през с. Твърдица и Кортенски бани минахме през гр. Нова Загора. На два пъти правихме спукани гуми по този път, като се хранихме с плодове от крайпътните дървета. Накрая замръкнахме по средата на пътя за Стара Загора, като за трети път спукахме гума. Шофера с попътна кола замина за "Ремиза" да търси помощ, а нас оставил да пазим камиона. През нощта пороен дъжд и ние с Полюлееv дрямахме в карината. Едва към 9 часа на следващият ден дойдоха с друг камион да ни преберат. Този неприятен случай беше за мен сериозно физическо психическо изпитание. На 25 август напуснахме "Ремиза", като получих чисти 1800 лева. Отказах се от първоначално си намерение да изляза за няколко дни из Балкана и с част от парите си купих ръчен часовник.

Съвсем случайно Стефан Костов/Стефуча/ от мащата, работещ във Военното окръжие, разбрал тревогите ми за кавалерията и ми уреди да служа в 12-ти пехотен Балкански полк-гр. Ст-Загора. В края на август, получих повикателната си да се явя в този полк на 15 септември.

Дните до тази дата прекарах с приятелите си: Никола Станилов, Радомир Лечев и Христо З. Жеков, които също отиваха въйници. От това време, с тях имам запазени няколко снимки.

Преди това, докато бях още в "Ремиза", някъде между 5-15 август преживях първият си досег с войната. През нощта към 2 часа бяхме събудени от мощната вой на сирената за въздушна тревога. Почти веднага се дочу шум от самолетни мотори, а след това три последователни мощни бомбенни взрива, юго-източно от

нашата махала. Едва тогава беше прекъснато електрическото осветление в града и всички побягнахме към Аязмото. На следващия ден аз бях на работа в "Ремиза", но брат ми беше ходил на мястото, където паднали бомбите. Едната беше паднала върху сградата на фабрика "Пиперка", втората върху бурета с мармелад складирани на площадчето до фабриката, а третата върху една съседна къща. И малко само няколко ранени. Вестниците и нашето радио не писаха нищо за тази бомбандировка в Стара Загора. В града се говореше, че били два руски самолета от полустроена Кр.

Наскоро след това, около 10 август, беше неделен ден, срещувах до гимназията на улицата Николай Т. Даскалов. Беше се острегал и ми се похвали, че ще служи в 12-ти пехотен полк в града. Той обързаше, затова малко разговаряхме. На следващия неделен ден, бях отишъл след обед в дома на братовчед си Иван К. Джуров, внук на баба Ройка. Беше мой съученик. Разтревожен, той ми съобщи, че Николай бил арестуван. Предполагаше че има провал в Ремсовата организация и очакваше други аести.

Николай бил в една нелегална петорка с Иван Ив. Николов, а той него ден бил на Старозагорските бани. Помоли ме да отидем заедно на Малкият Джигер, да чакаме завръщането му и го предвидим. Успяхме едва към 19 часа да го присрещнем. Той ни успокои, че Николай няма да допусне провал. На другия ден и Иван бил арестуван. Бях в казармата, когато научих провала, свързан с подпалване на снопи край града.

На 14 септември се остригах и ходих на баня. На следващия ден щях да съм вече в казармата. Въпреки, че я познавах добре и даже бях затварян в ареста й, очаквах с вълнение това важно изпитание, като етап от живота ми.

VI.- В КАЗАРМАТА.

/ От IX.1942 до X.1945 г/

1.- В 12-ти пехотен Балкански полк- гр.Ст-Загора.

/От 15.IX.1942 до 29.IV.1943 г./

На 15 септември 1942 година, сутринта в 8 часа се явих в казармата. По този повод, моята майка ~~и~~ дойде в града от с. Трън. Предната вечер, заедно с баба ми приготвиха в малко старо куфарче необходимите вещи за един войник. Те имаха достатъчен опит от честите мобилизации на баща ми. По това време той отново беше мобилизиран.

Сутринта станах рано, облякох по-стари горни дрехи и с куфарчето потеглих за казармата. На вратата ме изпратиха само най-близките от съмейството: баба, майка и брат. За да ми е "лека" военната служба, баба разля пред мен едно медно бакърче с вода. Съжалявах, че никой от съседите и приятелите не бяха на улицата, за да ме изпратят. Тогава това събитие засягаше само мен и близките ми. Не се вълнувах много, защото отивах в казарма, намираща се на 300 метра от нашият дом и която познадобре още от детството си. Нямах обаче реална представа за войнишкият живот, освен това което бях слушал от служилите вече от махалата. Надявях се, че ще мога да се приспособя бързо към новите условия на живот.

На входа на казармата ни посрещна дежурният офицер и ни отведе на вътрешния плац. Всички новобранци ни строиха в две редици и разпределиха по роти. Аз бях в I-ва тежко-картечна рота, в състава на I-ва дружина. В същата рота бяха и съучениците ми от гимназията: Колю Митев/Короленко/, Иван Марков и Иван Петков/Фрица/. Последният живееше в махалата. В нашата

рота се оказа и завършилият през тази година медицина д-р Станислав Христов Славов. По-късно се разбра, че той е най-възрастният млад войник в ротата, а аз най-младият.

Първите дни, не бях особено затруднен от режима и порядъките в ротата, за което се бях подготвил психически и физически. Потискащо ми действа само старата и закърпена воинска униформа, която ми даде завеждащ вешевия склад Иван Колев от с. Змеево. С него се познавахме от посещенията при брат му, гимназист живеещ в махалата. Той се отнесе грубо с мене.

Още първият ден, след обед дойде да ме види нашият Христо Лечев. След редовната си военна служба, той бе останал да служи като подпоручик до края на войната/ДКВ/ в нашият полк, но в друга рота. Споделих с него за лошата си униформа, но той ме успокои, защото по-късно щели да ни дадат по-добра тавана за отпуските в града.

Режима в казармата се усложняваше от грубото и простиашко отношение към младите войници от старите такива, отдельонните и взводни командири. Аз бях в първо отделение на I-ви взвод. Най-напред се сближих с войниците от нашето отделение след това с тия от взвода, а до 20-ия ден познавах всички от нашата рота. Повечето бяха от Старозагорският край, а другите от Хасковският район. Имахме и 7-8 момчета-македончета.

Дневният режим ни беше следния: След сигнала от полкови тръбач в 5 часа сутринта, всички бързо ставахме. Преди това дневалните събуждаха отдельонните и дежурният подофицер. Тези започваха грубо с подканяне да събуждат още спящите и бавните след сигнала на тръбача. Ние покривахме набързо леглата си с одеалата, без напълно да ги оправяме. Вземахме скатани от вечерта при лягане на шкафчетата си дрехи, заедно с тоалетните принадлежности, преминавахме тихокатата през коридора, от

Където вземахме наредените от вечерта ботуши и така натовари
ни излизахме ~~давън~~, където се обличахме. След това отивахме до
тоалетните и умивалните. Разполагахме общо с около половин
час време.

При сутрешното ставане ~~най~~^{много} ни тормозеше подофицера Никола
Шошев от с. Змеево, когато беше дежурен. Само първите 3-4 дни
не се отнасяха така грубо. Тогава ни научиха, как да подреждаме
личните си шкафчета, поставени до леглата ни и дрехите си
над тях вечер преди лягане. Не всички подофициери се отнасяха
така грубо, като Н. Шошев.

Докато бяхме в умивалните, дневалните помитаха помещението
при отворени прозорци и напръскан под с вода.

Към 5,30 часа ни строяваха по отделения и взводове и до
6 часа правехме сутрешна гимнастика. След 6 часа ни връщаха в
помещението, за да застелим леглата и подредим шкафчетата си.

Имахме достатъчно време да лъснем ботушите или кърпим дрехите,
за което имахме игли и конци. Ако имаше болни, се записват
ха в тетрадка и дежурният подофицер ги отвеждаше в лечебница
та ~~запреглед~~.

В 6,45 часа ни строяваха пред помещението и с хлебните
торби през ~~раз~~, с пени потегляхме за столовата. В торбите
бяха: войнишкото канче, лъжицата и хляба, който ни се даваше ве-
чер преди проверка. В столовата до 7 часа, всяка рота заемаше
своето място, а отделението своята маса. Предварително бака-
рите от всяка рота, водени от дежурния подофицер отиваха в ст-
ловата и получаваха в баките полагащата ни се храна. При наше-
то пристигане в столовата, пълните баки бяха наредени по маси-
те ни. Ние застъпахме прави до масите, поставяйки преди това
канчетата и капачките им край пълните баки. След като бакарите
ни разсипеха храната/супа или чай със сирене или кашкавал

дежурните по роти докладваха високо, че съответната рота е готова. Тогава дежурният офицер по полк командаше: "Седни и почни?" Всички бързо сядахме и започвахме да се храним, като в цялата столова се носеше шумът на тракащите лъжици по войнишките ни канчета. Нали над 500 млади войници се хранеха едновременно. Старите войници се хранеха след нас. След десетини минути, дежурните започваха да докладват ~~ко~~ рота е готова за храненето и дежурният по полк командаше: "Прекрати храненето и ~~бани~~?" С канчетата в ръце, напуштали столовата ние отивахме на мивките с дълги корита и много кранове-чашми, където със студена вода измивахме канчетата и лъжиците си. След това строени по роти, с песни се завръщахме в ротното помещение. Прибрахме в шкафчетата хлебните си торби и се пригответяхме за строеви занятия. Слагахме си ~~ко~~аните с войнишките ножове, паласките и вземахме кабините си от станоците в помещението. Дотогава всичко се ръководеше от отдельонните и дежурният подофицер. Към 8 часа пристигаха останалите подофицири и офицери, заедно с ротният командир. Те ни строяха и с песни тръгвахме за плаца, северно от казармата за строеви занятия.

Първите 30 дни, командир на ротата ни беше капитан Кършев, но той беше изпратен със запасяци на Турската граница.

С тях отиде и нашият взводен подофицер бай Стоян от Новозагорско. Командир на ротата ни стана капитан Мишкетев, живеещ срещу църквата на нашата улица. Ротен фетъфел ни беше Съби Димитров, живеещ на ул "Раковски", също в махалата. Взводен командир ни беше подпоручик ^{стаж} Петър Дечев/ДКВ-офицер/, а за взводен подофицер, след бай ~~Иван~~ ни дойде Никола Шошев. За него все че споменах. Командир на нашето първо отделение беше кандидат подофицера/стар войник/ Иван Пашов от с. Змеево. Другите

отдельонни във взвода бяха старите войници: Пейчо Желев от с. Дълбоки, Минчо и Димитър от с. Сърнево.

Ротата се състоеше от три взвода, като двата бяха с млад войници, а третият със стари. На вторият взвод командир беше подпоручик Генчо Генчев/ДКВ-офицер/.

Преди обед занятията провеждахме от 8 до 12 часа, а след обед от 14 до 18 часа. При лошо време и често след обед занятията се провеждаха в помещението. Седнали на леглата, слушахме лекции от командирите си или учехме маркови песни.

След приключване занятията на обед, оставяхме снареженията в помещението и с хлебните торби през рабо към 12,15 часа строени с песни потегляхме за столовата. Процедурата със сутринното хранене се повтаряше, като в канчетата ни се сипаше основното ядене, а в каначките компота. Към 13 часа се връщахме в помещението и до 14 часа разполагахме със свободно време, като нямахме право да лягаме на леглата си.

След занятията към 18,30 часа, с хлебните торби отново подстой и с песни отивахме в столовата за вечеря. Тогава получавахме и по един хляб за следващото денонощие. Към 19,30 часа се връщахме от вечеря в помещението и до 21,30 часа, когато ни строяха за вечерна проверка, имахме свободно време. Следващо да сме в района близо до помещението или най-много можехме да ходим до полковата лафка, намираща се в западната част на подофицерския клуб. Той пък беше точно срещу нашата улица. Ходех на лафката почти всяка вечер. Не купувах нищо, но известно време гледах към нашата улица и нашият дом.

При строяването ни за вечерна проверка, дежурният подофицер ни проверяваше, като често закъснелите се наказваха. Точното в 22 часа, тръбачът на полка свиреше сигнала проверка и отдельонните докладваха за наличето на хората си. След това пеех-

ме молитвата "Отче наш", тон за която ни даваше Иван Петков /Фрица/. Освобождаваха ни за около половин час да отидем до тоалетна и всички до 22,30 часа следващо да сме в леглата. Дрехите си подреждахме/скатавахме/ на шкафчетата до леглата си, а ботушите подреждахме на коридора. Само дневалните бодорствуваха в помещението до сутринта.

В сряда и събота след обед нямахме занятия. Времето тогава ползвахме за пране на бельото и партенките си, къпане и поддържане в ред униформите си. Можехме да четем вестници или пишем писма. Между 13 и 15 часа имахме право на свиддане.

На определеното място в полка, ~~ако~~ някой ни потърсеще, дежурният офицер съобщаваше на дежурния по рота и той ни изпращаше на свиддането.

В неделните дни или други официални празници, сутрин ставахме в 6 часа. Занятия нямахме, но обикновено до обед правехме "оборка"/почистване/ на района на помещението и казармата. Често основно миехме и помещението. Понякога ни пращаха по взедно в домакинска рота да помагаме при гледането на катърите.

Тях нашата рота ползваше за пренасяне тежките картечници на по-дълги разстояния. След обед бяхме напълно свободни и имахме право на свиддания.

След като навършихме два месеца военна служба, по преценка на възводните ни командири, свободните от наряд се предлагаха на родният командир, за пущане в градски отпуск от 14 до 20 часа. За целта ни се разписваше ~~военният~~ билет/книшка/. По това време на всички бяха направени снимки като войници. До вийницката ни клетва на 19 януари 1943 г., нас младите войници пущаха в градски отпуск само по уважителни причини. Често ~~ни~~ свободното ^{ни} време беше затормозявано от дежурните подофицери, а понякога ^{беше} доста скучно.

В ротата бяхме 18 души със средно образование и един с висше. Бяхме отначало на "специално" внимание от страна на нисшите командири. Спрямо нас не се допушаха големи волности и груби отношения, защото повечето от нас щяха да бъдат изпратени в Школата за запасните офицери/ШЗО/, а някои от нас и да се завърнат в ротата като фетфебел-школници. По тази причина се търсеха по "финни" начини, за да бъдем и ние тормазени. Ще опиша един от тях. Още на първия свободен след обед подофицерът Н. Шошев, като дежурен строи цялата рота и обявява в канцеларията на полка тъсят няколко красиво пишещи "реднисти", След това помоли всички със средно образование да и лезем пред строя, за да ни отведат в канцеларията, за да ~~се~~ проверят и изберат писарите. Всички 18 души излязохме и тогава за пръв път видях кои сме "реднистите". Подредиха ни в два реда, ~~се~~ върхиха ^{чи} писалките / метлите / и "мастилиниците" / кофите / ~~се~~ и ни изпратиха в канцеларията/тоалетната/, за да я измием/проверят "краснописанието"/. След това "реднистите" трудно "кълвяхме" на такива уловки/номера/.

Помещението на ротата, както всички в казармата бяха просторна зала с добра кубатура и високи еднакви прозорци. Чрез средни подпорни колони по дълбината, беше разделено на две неизолирани отделения. По дълбината на всяко отделение бяха разположени по два реда твърди легла със сламенни дюшети. Едната редица беше до стената с прозорците, а другата до средните колони. Две легла бяха плътно едно до друго, а до другите две легла имаше около 50 см разстояние. Между двете редици легла имаше около 4 метра празно пространство. То се ограничаваше до 3 метра от шкафчетата до леглото на всеки войник. В празното пространство между леглата ни строяха за вечерна проверка. Ние младите войници бяхме в южното отделение, а старите

войници в северното отделение. Между нашите първи редици легла, в източния край на помещението с платнен параван, беше преградено място за нощуване на дежурният подофицер. На входа в коридора, където си редяхме ботушите, от едната южна страна беше стаята на командира на ротата, а от северната беше друга стая, ползвана за вещеви склад.

На първото легло от южната страна до прозорците и плътно до мое беше настанено македончето Кърстю Иванов Кърстев, село Селци, Крушевско. Беше малко по-високо от мене, здраво може, но неграмотно. На първото от следващите две легла спеше Иван Петков/Фрица/. Тогава считах, че е нарочно настанен до мене, за да контролира поведението ми. Той беше член на организацията "Кубрат".

Споменах въче, че аз сравнително бързо се приспособих към казарменният режим, но за някои това се оказа доста трудно. Бях ~~ас~~ изминали 15 - 20 дни откакто бяхме в казармата. Заспивайки една вечер, дочух някой близо до мен глухо да стene.

Отначало помислих, че е Кърстю, като женен и от далечен край. Доближих глава до неговата възглавница, но той спеше дълбок и спокойно. Тогава се обърнах и заслушах към леглото през тясната пътека, където спеше Иван ~~Петков~~/Фрица/. Дочух ясно, че ти сте, завит през глава. Това ме изненада, защото беше две години по-голям от мене и известен като голям "божем" в махала.

Протегнах ръка през пътеката и му отвих главата. ~~и~~ Видях че той плаче, като малко дете. Допуснах, че го боли нещо и го попитах какво му е. Стенейки ми обясни, че му е много трудно в казармата и затова плаче. Постарах се тихо да го успокоя ^и скоро ще свикне и ще му е по-леко. Вероятно се засрами от мен "хлапака" пред него. ~~и~~ Скоро престана да плаче. Аз обаче допуснах възможността, че той ме провокира на разговор против ~~и~~

режима в казармата.

По време на строевите занятия, на една от почивките, при разговор между нас, кой през коя година и кой месец е роден, се оказа, че същия ден е 21 септември. Бях забравил за рождения си ден, на който навърших 18 години, а бях вече войник.

След като бях ~~бях~~ повече от месец в казармата, започна да нарушавам казарменият режим. Споменах вече, че по време на свободното време, след вечеря до 21 часа можехме да ходим до лафката в подофицерския ~~клуб~~, от където се виждаше нашата улица и дом. През двора на съседния "Дом за стари хора" запонах да излизам от района на казармата и да си ходя в къщи за 20 - 30 минути. Това правех обикновенно, когато подофицер Н. Шошев не беше дежурен и го нямаше в ротата. Брат ми се беше погрижил по нашата улица да не светят електрическите лампи.

След няколко такива излизания се отказах, защото ми се отразяваха на психиката. След това го правех само при крайна нужда. В същото време Кръстю и приятелите ми ме предупредиха, че Шошев се е опитал да ги "вербува", за да следят за поведението ми. До края на престоя ми в ротата, той не успя да ме улови в нарушения на казарменият режим.

Някъде към средата на месец октомври бях на лафката, където научих, че се води в Подофицерският клуб процеса срещу Ремсистите, обвинени ~~за~~ подпалването на снопите през лятото.

Споменах пред ~~че~~ във връзка с това, арестувани ~~бях~~ и поддържани в този процес бяха съучениците ми Николай Тачев и Иван Николов. За резултата от този съдебен процес научих при свидетелстването си с Тенко и майка си. Двама били осъдени на смърт, а Николай Тачев на 15 години и Иван Николов на 10 години затвор. Управляващите не се шегуваха с противниците си.

След като започнаха занятия с тежките карточници и пол-

зването на катърите от домакинска рота, физическите ни натоварвания станаха по-тежки и големи. При обслужване на картечните в отделенията, всички се изреждахме на длъжностите: мера помощник, мерач, подносачи и коневъди. След като стоварвахме картечницата "Максим шпандау" от катърите, мерача поемаше да носи тялото на картечницата /22 кг/, помощник-мерача нейната тринога /24 кг/, двамата подносачи всеки по две сандъчета патрони / по 10 кг всяко/, а двамата коневъди се грижеха за катърите. Само мерача и пом.мерача вместо карабините си, носеха пистолети. Останалите бяха с пълно бойно снаражение.

При заниманията в помещенията ни се изнасяха лекции по морална подготовка. Освен това научихме да изпълняваме бойните маршове: "Велик е нашият войник", "Картечник смел съм аз роден", "Бдинци лъвове титани", и други. С пълно бойно снаражение проведохме два похода: Единият до село Богомилово, а другият до с. Християново. Постепенно всички станахме като войници роботи. Укрепнахме всички така добре, че въпреки настъпването на зимният сезон, простудни заболявания почти нямаше. Лично аз въобще не посетих лечебницата. Носените предпазни наколенки, заради болния си ляв крак, към края на зимата изхвърлих.

През месец декември бяхме вече добре подгответени като войници - тежко картечари ~~и~~ отлични стрелби с бойното ни оръжие/карабини и картечници/. Отличниците при стрелбите капитан Мишкетев редовно пущаше в Градски отпуски. Аз се стараех да бъда малко над "златната среда". Не беше необходимо много да се старая, защото бях сигурен, че в Школа за запасни офицери няма да бъда изпратен.

Един неделен ден, когато бях дневален, дежурният подофицер ме изпрати да почистя стаята на капитан Мишкетев. Забелязах, че чекмеджето на бюрото му е полуотворено. Отворих го по-

вече и видях неговото търче, в което бяхме подредени по азучен ред всички ~~войници~~ от ротата, със снимки и кратки характеристики. Бързо намерих себе си и прочетох, че баща ми е изявен комунист, а аз в гимназията съм дружал предимно с Ресисти. Накрая беше писано^{да} се наблюдава? Прочетох набързо характеристиките на някои от съвойниците си, които не познавах добре. Бързо прибрах търчето и затворих чекмеджето, за да не ме свари дежурния подофицер. Бях успял да прочета характеристиката и на старият войник Слави Тонев от с. Хрищени с когото до тогава рядко контактуах. Тази информация ми помогна много при подбора на приятелите си в ротата.

Съвойниците ми "среднисти", които бяха членове на "Легиона" и "Кубрат" се престараваха във военната подготовка, за да си осигурят влизането в ШЗО. Даже през ноември, един неделен ден, когато нашият взвод беше изпратен в домакинска рота да подреждаме получени дърва, възникна кавка между Иван Петков /Фрица/ и Иван Марков за това, кой следва да бъде изпратен в ШЗО. Стигна се до побой между тях. Първият беше "кубратист" а вторият "легионер". По-късно и двамата бяха изпратени в ШЗ

Аз нямах такива проблеми, но често ме тормозеше подофицера Н. Шошев, защото при повикване не съм му отговарял достатъчно високо. Даже веднаж ме наказа по време да обедната почивка да викам до едно дърво^у! Аз, господин подофицер^u, докато съм се научел да викам като съвойника си Атанас Петков.

Бях обаче с добро самочувствие, защото в ротата имах няколко добри приятели, а от свидданията с брат си и Тенко, наущих за успешната офанзива на Червената армия при Стalingрад

Нашите офицери в часовете по морална подготовка нищо не ни съобщава^u, както и вестниците за това. Стараеха се да ни внушват за крайната победа на германците и в това, колко е прави

на политиката на нашето Правителство и Царя-Обединител. На та препитватията, които ни се провеждаха, следващо да отговаряме по преподаваният ни начин. Всяко отклонение се наказваше.

С Кръстю, като съседи по легла бяхме най-добри приятели.

Още от първите писма, които той получи от Македония, аз започнах да му ги чета и да пиша отговорите до съпругата му. Чрез писмата му, аз зная всичките му съкровени семейни тайни, както и някои подробности за неговото село Селци, Крушевско.

Приятелството ми с него до известна степен ограничаваше връзките ми с останалите мои съвойници. ~~Все~~ ~~всички~~ Поддържах добри връзки с д-р Станислав Хр. Славов, който ми съдействуваше за спортните ми прояви в полка. На полковия маратон, организиран един неделен ден със класирах трети. Във взвода добри приятели ми бяха: Генчо Николов от с. Казанка и Неделчо/сега президенто му не си спомням/ от с. Дълбоки. Чрез Кръстю се сприятелях с македончетата Иван Иков и Васил Прошев от с. Богданци, Георгиевско. Те много добре изпълняваха македонски песни. Добре се разбиражме и с отдельонния си командир Иван Пашов от с. Змево. С всички тях ни свързваше напрегнатия и тежък войнишки режим, както в отделението, така и във взвода. Най-близки обаче бяха с мен Кръстю, а след него Генчо и Неделчо. Даже Кръстю се тревожеше да не ме вземат в ШЗО, за да не ми загуби.

Някъде към третата десетдневка на декември, беше сряда след обед, когато към 13,30 часа бях отишел към лафката. Там след мен дойде Кръстю, да ми съобщи бързо да се върна, защото "среднистите" следвало с рълно бойно снаражение да се явим на Централният плац в полка. Върнах се бързо в ротата, взех си снаражението и навреме се включих в групата от ~~около~~ стотина "среднисти" от целия полк. Най-напред се проведе изпита по строева подготовка. Председател на комисията беше капитан Бан-

ръмов, командир на Специалната рота. Капитан Мишкетев беше също член на комисията. По строева подготовка пред комисията всеки от нас изпълни няколко хватки с оръжието си по команди.

След това се проведе много формален изпит по морална подготовка. Още при влизането и представянето ми пред комисията, капитан Баръмов се провикна: "Ти синът на комуниста Ножчев ли си?". Неподгответен, аз се чудех какво да отговоря и се забавих.

Тогава Баръмов се провикна: "Отговаряй бе говедо?". Уплашен упах да отговоря: "На учителя Васил Ножчев, а дали е комунист не зная!". В същият момент видях, как третия офицер в комисията зачертава името ми в списъка на "среднистите". С това проключи изпита ми за влизане в ШЗО. От баща си по-късно разбрах че заедно с капитан Баръмов са били на турската граница, когато баща ми е бил мобилизиран.

От нашите 18 "среднисти" в ротата, десет бяха изпратени в ШЗО. Между тях бях, както Иван Петков/Фрица/, така и Иван Марков. Хленчещия Ив. Петков, по-късно щеше да бъде командир в нашата армия. Наскоро след като те заминаха в ШЗО, при нас в ротата дойдоха двама фетфебел-школници от набор 1921 година, завършили ШЗО. Единият от тях Сашо Лечев, беше братовчед на Радомир Лечев, а другият Красимир Шопов беше син на артилериста Мара Шопова. И двамата познавах от гимназията, но се държаха с мен като командир-началници.

От началото на януари, започна подготовката ни за военният клятва. На класни занимания ни обясняваха нейното значение. След неиното полагане, при нарушение на военния устав и порядки подлежахме на военен съд. Щяхме да се кълнем във вярност на Царя и Отечество. На тези занимания не посмях да попитам, защо Царят е пред Отечество.

Преди клетватата, един снежен и студен януарски ден прове-

дохме зимен поход през "Джигерите"^и южното подножие на "Кара Севрия", като близо до "7-ия километър" на открито обдвахме със суha храна. Тогава забелязах, че водата в манерките **ми** беше замръзнала. След това пресякохме шосето за Старозагорските бани и до вечерта бяхме в село Малка Веря. Там нощувахме на пода в класните стаи на училището и сутринта се върнахме в полка.

На 19 януари/Йордановден/ на площада, северно от Театъра в града се проведе войнишката ни клетва. Беше много студен ден/- 18⁰C/, а церемонията продължи почти три часа. Бяхме с ръкавици и наушници, но на почти всички ни измръзнаха бузите.

След клетвата в столовата ни сервираха "двойна разкладка" и по 200 грама вино.

Наскоро след това, започнаха да ни пращат караул пред потала в полка, в БНБ и Затвора. **Мен**, в последния никога не ме изпратиха, вероятно защото съм "неблагонадежден". Свободните от "наряд", в неделен ден започнаха редовно да ни пушат в Градски отпуск. Нас войниците от града, подофицера Н. Шошев обаче винти ни пращаше караул в неделните дни. Същото правеше с македончетата и тези от ^{по-}далечните села. По този начин осигуряваше на тези от близките до града села Градски отпуск ^{което} се отплащаша с хранителни продукти. Например Киро Желев Мине от Богомилово, почти всяка неделя беше в Градски отпуск. Той беше единственият женен в ротата и му се отплащаше богато.

Близкото ми приятелство с Кръстю и двете македончета-песнопойци продължаваше. При редките ми градски отпуски ги водех у нас на "постни" гощавки и македонски "песнопеения". Често Кръстю, при получаване колет от родното си село ме гощаваше с хубави "Крушевски" ябълки".

През февруари още четири **има** "среднисти" бяха изпратени в

III0.

Същият месец, 30 стари войници от ротата, заедно с други такива от целият полк, организирани в бойна рота ходиха на акция срещу нелегални в Средногорието. След завръщането си обачнищо не коментираха за резултатите. В часовете по морална подготовка и след капитулацията на германците при Сталинград командирите ни говореха повече за новите немски оръжия, като танковете "Тигри", шестцевните минохвъргачки и други, с които тази година немците ще спечелят войната.

Някъде по средата на месец март, целият полк беше вдигнат в бойна тревога. Вечерта към 22 часа, с пълно бойно снаражение бяхме извозени с камиони в училището на село Сладък кладенец /Шекер бунар/. На разсъмване бяхме разпределени по хълмовете северо-западно от селото срещу селата: Сърневец и Пъстрен /Алаген/. Разбрахме, че и с други военни части е блокиран голям район от Сърнена средна гора, с цел унищожението на група нелегални /партизани/. Бяхме там и през нощта без да палим огньове до следващия ден. Едва следващата нощ ни върнаха в училището на Сладък Кладенец и отведоха в село Елхово. Там през нощта ни разпределиха по секретни постове край селото. На следващия трети ден ни върнаха в полка без резултат. Между нас се понесе слух, че нелегалните били открити край село Яворов но се измъкнали невредими от обръча.

Към края на месец март и останалите "среднисти" от ротата, заедно с моят съученик Колю Митев /Короленко/ от с. Сладък Кладенец, макар и "наблюдаван" като мен, бяха изпратени в III0. Оказа се обаче, че той бил от доста заможно семейство.

След клетвата и д-р Ст. Славов беше изпратен в полковата лечебница. В ротата останахаме "среднисти", аз от младите воинци, а Слави Тенев от старите. За него ~~зидях~~, че през януари

1942 година, като млад войник ^е бил арестуван за участие в конспиративна група в полка. Под гаранция на капитан Михкетев, бил освободен и върнат в ротата.

След отиването на последните "среднисти" от ротата в ШЗО положението ми ~~е~~ доста се влоши. Подофицера Н. Шошев започна умишлено да ме тормози. Нареждаше ми да му лъкам ботушите, което аз винаги отказвах. Тогава ме наказваше по 5 часа "под оръжие". Всеки ден, по време на обедната ни почивка, на определеното място до помещението, с раница пълна с тухли и военното си снаражение стоях по един час. Така пет дни докато изтече наказанието ми. Следващо ~~е~~ ново нареждането на Н. Шошев да му лъсна ботушите и след отказа ми, ново наказание от 5 часа. Това продължи близо 15 дни, докато капитан Михкетев забеляза това и нареди на Н. Шошев, повече да не се занимава ^с мене. Последния ^{започна} всеки неделен ден да ме назначава караул и по този начин лишава от Градски отпуск.

По това време, Тенко бешеabiturент като гимназист. За участие в нелегална Ремсова група в гимназията е арестуван, а след това изключен от гимназията. При едно от рядките ми излизания в градски отпуск, имаме обща снимка. На нея и двамата сме цивилни. Предполагам, че капитан Михкетев като съсед не може да не е знаел за нашите срещи.

Поради тежкото икономическо положение на страната, от началото на месец април, Втората дружина на полка беше пусната в 30-дневен икономически отпуск. Нашата дружина щеше да бъде в такъв отпуск през месец май. Всички войници през свободното от занятие време ходехме с дървени обувки и по-стари дрехи. Само на занятия и в отпуск, носехме ботушите и по-хубаните си униформи.

На 22 април бях извикан внезапно в стаята на капитан

СУИМРЕТ
с. Тенев

Мишкетев. Той ми съобщи, че искали от полка един млад воин със средно образование и висок успех по химия, за да бъде изпратен във Военната фабрика-гр. Казанлък. Там щял да бъде на едногодишна школа за пиротехници. Попита ме дали съм съглас да отида. Съгласих се, въпреки че нямах представа, каква е тази специалност. Губех обаче 30-дневният си отпуск и приятелите си в ротата. Тогава Мишкетев ми съобщи, че ще заминем с още трима воиници от полка за Военната фабрика в Казанлък, което ще бъдат на подобна школа, но за оръжейни техници. Веднага следвало да излезем в домашен отпуск до 29 април, когато след обед трябвало да заминем, защото във фарбиката следвало да бдем на 30 април.

Много трудна беше раздялата ми с Кръстю, който се тревожеше, че няма да има кой да му пише писмата. Възложих това си задължение на приятеля ни Неделчо от с. Дълбоки. На раздяла с обещахме, където и да сме, да не се забравяме.

Кратката ми отпуска съвпадна с Великденските празници/26 и 27 април/. На 29 април, преди обед, отивайки до вуйчови Кольови, за да се сбогувам, си направихме снимка с брат^{ни} до Грдската градина. След обед се явихме в казармата, получихме личното си имущество и с каруца, четириимата потеглихме за гарат. На портала, каруцата се закачи на стената и счупи/лош знак/. Брат ми с приятели от махалата ни чакаше да портала.

Те ни помогнаха да си пренесем багажа до гарат. Там ни изпратиха моята майка и сестра й леля Марийка. Вечерта в 20,30 часа бяхме във Военната фабрика-гр. Казанлък. По този начин беше турен край на военната ми служба в 12-ти пехотен Балкански полк. В него прекарах почти 7 и половина месеца.